

Erkekliğin Masal Biçimi

“Ağır Erkeklik: Erkekliğin Ağırlığı” Atölyesi 26 Nisan 2014 tarihinde Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Drama Salonunda yapıldı. Eleştirel Erkeklik İncelemeleri İniyatifinin düzenlediği atölyeye, aynı zamanda atölyenin destekleyicisi olan, KASAUM Müdürü Prof. Dr. Serpil SANCAR, atölyenin özel davetlisi sinemada erkeklik çalışmalarıyla tanıdığımız Prof. Dr. Nejat ULUSAY, 1. Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Öğrenci Kongresine¹ gelen Türkiye’nin birçok üniversitesinin yüksek lisans ve doktora programlarındaki öğrencileri ve sosyal bilimler alanında çalışan bir çok akademisyenin katılımlarıyla gerçekleştirildi.

Yrd. Doç. Dr. Murat GÖÇ’ün küçük bir açılış konuşması ile başlayan atölyede, Göç, Ulus Devlet projesinde yeni Türkiye’nin yeni başkenti olan Ankara ile İzmir’in, kentsel yaşam pratiklerinin karşılaştırmasını arkadaşları ile kendi aralarında yapmaya başlayarak ve bunun akabinde nasıl “eleştirel erkeklik incelemeleri insiyatifini” oluşturduklarını anlattı. Bilindiği gibi Ulus Devlet projesinde Yeni Türkiye’nin yeni başkenti 1928 yılında Hermann² Jansen tarafından “bahçe şehir” kavramına göre inşa etmişti. Aykut Kansu’nun³ da iddiası ile bu inşa süreci muhafazakâr versiyonu önermekteydi. Konuşmasında Göç’ün de işaret ettiği gibi Ulus Devlet projesini aynı anda eklemlendirerek farklı düşünmenin “eleştirel erkeklik incelemeleri insiyatifini” daha yerinde görülebileceğini söyledi. Keza bu insiyatifin eleştirel düşünmeye katkısının fazla olacağı kanısında olup aynı zamanda feminist politikaya da katkı sağlayacağı düşüncesindeyim.

¹ Ankara Üniversitesi, Kadın Çalışmaları ABD- 1. Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Öğrenci Kongresi, Nisan 2014

² Alman kökenli mimar ve şehir plancısı.

³ Aykut Kansu, “Reaksiyoner Modernist Bir Başkent Tahayyülü: Jansen’in Ankara’sı” Tarih Vakfı Ankara Tartışmaları, Mayıs 2014 de sunulmuştur.

İki oturumda gerçekleştirilen atölyede Göç'ten sonra ilk sözü Selin Akyüz aldı. Akyüz, güçlü devlet geleneği, militarist gelenek, batılılaşma-modernleşme/ gelenekselleşme-İslam antagonizmaları ve lider oligarşisini feminist siyaset bilimci bakış açısıyla, bir alan olarak siyasetin nasıl cinsiyetlendirildiğini "Er Meydanı: Türkiye'de Siyasi Erkeklik Halleri" çalışmasını tartışmaya açarak gerçekleştirdi.

Devlet Baba Tezahürü

Akyüz üç bölümde incelediği Türk Siyasi Kültürünü güçlü devlet geleneği olarak nitelendirdiğini ancak bu nitelendirmenin ta kendisinin köklü erkek egemenliği olduğunu verdiği örnekler eşliğinde sundu. Akyüz Osmanlıdan başlayarak erkek egemenliğinin nasıl devam ettiğini ve ulus devletin kuruluşunda modernleşme projeleri çerçevesinde her ne kadar kadın görünse de bunun modernist erkek elitler tarafından resmedildiğini ve dahası biçimlendirildiğini ifade etti. Akyüz yeni erkek ve yeni kadının, modernleşme projeleri kapsamında toplum mühendisliği ile tasarlandığını iddia ederek, erkeğin ailesinin reisi aynı zamanda devletin de reisi olduğunu, yani devletin kurucularının da bu erkek elitlerin olduğunu ve bunu sıklıkla hatırlatmaktan, yeniden inşa etmekten geri durmadıklarını da belirtti. Bu halin ise "Devlet Baba" tezahüründe ve yeri geldiğinde sert, yeri geldiğinde şefkatli bir toplumsal hafıza yarattığından aynı zamanda günümüze de taşındığından bahsederek siyasetin ve devletin cinsiyetini gözler önüne serdi.

Eril Öğeler: Militarizm

Akyüz, Türk Siyasi kültürünün diğer bir esasının ise militarist gelenek olduğunu, Türkiye'nin kurulduğu yıllara dayan bu militarist geleneğin, tabii Osmanlıdan alınan kalıntılar üzerine inşa edildiğini de söyledi. Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda ise bu militarist geleneğin daha

yerleşik bir hal aldığından bahsetti. Bu yerleşiklik “Her Türk Asker Dođar”a kadar uzanarak, hem erkek olmanın hem de erkelik sınavının bir göstergesi haline geldiğini ifade etti. Bu yeni erkeklik sınavında sınavı geçenlerin; evlenmek için, iş bulabilmek için ve dahası hayata devam edebilmek için toplumsal ölçülerde yeterlilik almış olduklarından bahsetti. Aynı zamanda erkeklik sınavını başarıyla geçen Türk Erkeđi de bu sınav içinde sınırları çizilen bir zeminde meşruluğunu alıp güçlenmeye başlıyordu. Normatif olarak sunulan tüm erkeklik sıfatlarının; güçlü, cesaretli, vatanını seven, kadını koruyan, toprağını koruyan, erkek baskın kültürün kökleşmiş eril öğelerinden biri haline dönüşüyordu.

Gelenekselleşme: Batılılaşma-Modernleşme ve İslam Antagonizmaları

Akyüz üçüncü Türk Siyasi Kültürel esasının ise; batılılaşma-modernleşme ve geleneksel-İslam antagonizmaları olduğunu söyledi. Batılılaşma-Modernleşme ikiliğinde Tanzimat’tan başlayan Erken Cumhuriyet döneminde hız kazanan bugün ise Avrupa Birliđi’ne üyelik özelinde hala anlamlı olan batılılaşma, Türk siyasi hayatının belirleyenlerindedir. Akyüz Batılılaşma ile modernleşmenin yanlış okunarak birbirlerinin yerinde kullanıldığı, daima kendini yenileyerek tekrar ettiğini ve bu durumun sorunluğu olduğunu ve başka bir tartışma konusu yarattığını söyledi. Yine yanlış kullanım kapsamında geleneksel olanın muhafazakârlık ve İslam geleneğiyle eş anlamlı ve birbirleri yerine kullanıldığı gibi seküler, Batılı, Kemalist de birbirleri yerine kullanılmakta olduğunu, bu kavram karmaşasının boyutlarının serzenişinde bulunur. Bu serzenişin örneklerini ise günümüz siyasi aktörlerinin hallerini tartışmaya açarak yaptı.

Akyüz “Siyasetin Erkeklik Hallerinden” bahsederek bu durumun tarihsel incelemesinde ne kadar yer kapladığını, yer yer bu kapsayışın nasıl normatifleştini, normal olanın bu olduğunu sanmamıza ve bu

hâkim kültürü nasıl feminist siyaset politikası ile okunabileceğini ve alternatif bir queer kavrayışın olabileceğini bu çalışması ile bizlere işaret etti. Akyüz sunuşunu ikinci bölümde Beril Türkoğlu'na⁴ bırakarak tamamladı.

Beyhan YENİ

Ankara Üniversitesi

Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Şefi

Kadın Çalışmaları ABD Yüksek Lisans Öğrencisi.

⁴ Beril Türkoğlu, "Fay Hattında Erkeklikler: Çalışma Ve İşsizlik Ekseninde Erkekliğe Bakış," sunuşu, Nisan 2014